

montris viglan intereson pri kreolaj lingvoj kaj verkis pri ili semestrajn laboraĵojn – kelkaj troviĝas, redaktite, en tiu ĉi ĉapitro.

Nun oni transiras al la tereno de lingvoplanado, komencante per tipologio de planlingvoj. La kvina ĉapitro baziĝas sur unu el la studentaj laboraĵoj okupiĝantaj per tiu temo, prezentante la plej konatajn diversajn alirojn. Historio de lingvokonstruado (ĉapitro 6) estas konceptita el eŭropeca vidpunkto (bedaŭrinde nek mi, nek la studentoj ĝis nun kuraĝis tuŝi la fascinan mondon de aziaj lingvoj, ekzemple de la ĉina) kaj komenciĝas ĉe Hildegard de Bingen en la 12-a jc. El la granda paletro de humanismaj filozofoj kaj teologoj, serĉintaj la universalan lingvon en la 17-a jarcento (pri kiuj ekzistas multe da faka literaturo en etnolingvoj), mi elektis Gottfried Wilhelm Leibniz, Athanasius Kircher kaj Jan Ámos Komenský, pri kiuj ankaŭ verkis la studentoj, same kiel pri la kuriozaĵo Solresol.

Sekvas priskribo de historioj kaj gramatikoj de la plej gravaj planlingvoj. La unua, kiu atingis internacian publikon kaj malfermis novan etapon de lingvoplanado, estis Volapük (ĉapitro 7). La Esperanto-movado multon lernis de la organizita movado kaj aliaj spertoj de Volapük. La detaloj pri historio kaj realaĵoj de Esperanto, samkiel ties gramatiko kaj literaturo, estas temoj de specialaj kursoj de la Interlingvistikaj Studoj en Poznano, tial tiu ĉi libro liveras nur bazajn informojn (ĉapitro 8). La akademio de Volapük plu evoluigis kaj reformis la lingvon, rekomenciĝante sur latinida bazo sub la nomo „Academia pro Interlingua“. En ties oficiala lingvo, Latino sine flexione, aperis scienca literaturo kaj internacia revuo (ĉapitro 9). Ne malpli interesa estas la historio de la „Delegitaro“ kaj Ido, kiu montris la vojon al naturalismaj planlingvoj (ĉapitro 10). Estas rimarkinde, ke en „Academia pro Interlingua“ membris ankaŭ Edgar de Wahl, aŭtoro de plua sukcesa naturalisma projekto, Occidental-Interlingue (ĉapitro 11). Tre konvinka dokumento pri la simileco de naturalismaj projektoj sur latinida bazo estas kunlabora dialogo de Edgar de Wahl kun Otto Jespersen, realigita kaj verkita en iliaj respektivaj lingvoprojektoj. La dekdua ĉapitro pli detale okupiĝas pri la personeco de Jespersen, kiu unue konatiĝis kun Esperanto, iĝis membro de la „Delegitaro“ kaj estro de la Akademio de Ido, kunlaboris kun IALA (International Auxiliary Language Association) kaj lanĉis sian propran projekton Novial. Lia merito estas pritraktado de internaciaj lingvoj dum mondaj lingvistikaj kongresoj kaj internaciaj konferencoj: en la unua duono de la dudeka jarcento lingvistoj serioze klopodis unue elekti iun el la ekzistantaj planlingvoj por internacia lingvouzo, kaj poste konstrui novan lingvon surbaze de lingvomaterialo akirita per scienca komparo de la plej grandaj eŭropecaj lingvoj. Interlingua (pritraktata en la ĉapitro 13), produkto de tridekjara laboro de IALA, estas plua latinida interlingvo. Komparo de kelkaj latinidaj planlingvoj inklude de Esperanto (ĉapitro 14) fermas tiun ĉi parton.

Ankoraŭ persistas opinio, ke la „malsukceson“, t. e. malakcepton de iu planlingvo en oficiala rolo de internacia komprenigilo, kaŭzas iuj eraroj en la konstruo de la planlingvoj mem, tial oni ĝis nun senlace inventas novajn helplingvojn. La kaŭzo tamen ne estas lingvistika, eĉ ne lingvopolitika. Malantaŭ sukcesa internacia lingvo staras ekonomia, politika kaj milita ŝtata potenco de ties parolantoj. Usono nun estas gvida monda potenco, tial la angla lingvo gravas ankaŭ en internaciaj kulturo, ekonomio, tekniko kaj sciencoj. Apud formoj kiel World English, Common English, General English, Globish k.a. aperas klopodoj simpligi la anglan lingvon. La 15-a ĉapitro detale parolas pri la plej konata simpligo “Basic English”. La studentoj dum la instruho komparas ĝiajn 850 vortojn kun